

PROGNOZOWANE ZAGROŻENIA ZABYTEKÓW PRZESTĘPCZOŚCIĄ

Główne kierunki przeciwdziałania w roku 2007

Początek każdego roku to z jednej strony podsumowanie minionego, a z drugiej – prognozowanie sytuacji na nadchodzące miesiące. Już niedługo, w lutym, poznamy oficjalne dane Komendy Głównej Policji dotyczące zagrożenia zabytków przestępczością (przede wszystkim kradzieżami). W 2006 r. odnotowano mniej zgłoszeń Policji do krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Czy jest to oznaka zmniejszenia zagrożenia, czy tylko niedoskonałość systemu przekazywania danych – niedługo będzie wiadomo. Oznak zmniejszenia zagrożenia na razie nie widać, ale być może zainteresowanie przestępców przesunęło się w innym kierunku. Stopniowo poprawia się stan zabezpieczenia zabytków.

Ta tendencja powinna się utrzymać w roku bieżącym. Właściciele zaczęli dostrzegać coraz większe możliwości pozyskania środków na współfinansowanie inwestycji związanych z poprawą ochrony zabytków przed pożarem i przestępczością. Jednym z istotnych celów polityki Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego jest poprawa stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego zabytków. Niebagatelne sumy (ponad 3 000 000 zł) zostały na ten cel wyasygnowane w roku 2006. Przewidywany budżet na ochronę zabytków w roku 2007 jest blisko dwukrotnie większy niż w mijającym roku i może osiągnąć 100 000 000 zł. Część z tych środków na pewno zostanie skierowana na poprawę stanu bezpieczeństwa zabytków.

Na pewno będą kontynuowane wspólne działania Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego rozpoczęte w roku 2006, a dotyczące poprawy stanu zabezpieczenia drewnianych zabytków budownictwa sakralnego. 100 wytypowanych obiektów zostanie zbadanych przez wspólne komisje składające się z przedstawicieli Policji, Państwowej Straży Pożarnej, wojewódz-

kich konserwatorów zabytków, konserwatorów diecezjalnych. Wynikiem działalności tych zespołów będzie określenie konkretnych działań, które powinny poprawić stan ochrony zabytków, a także wykonanie dokumentacji fotograficznej zabytków ruchomych.

Rok 2007 to kontynuacja programu TARCZA, w ramach którego blisko 50 drewnianych kościołów małopolskich zostanie zabezpieczonych zarówno przed pożarem, jak i przestępczością. W kilkunastu najbardziej cennych zostanie zainstalowany system gaszenia mgłą wodną, który daje szansę walki z podpalaczami. Wskazane byłoby, aby inne diecezje poszły śladem Archidiecezji Krakowskiej i rozpoczęły podobne programy.

Jako poważne zagrożenie, które na pewno nie ulegnie zmniejszeniu, należy traktować nielegalny wywóz zabytków za granicę. Bez wątpienia usprawnienie metod wymiany informacji i poszukiwania za granicą zabytków to jeden z priorytetów wspólnych działań służb granicznych, policji i resortu kultury. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, uwzględniająca rozwiązanie wielu problemów związanych z wywozem zabytków, jest już prawie gotowa. Jeśli zostanie uchwalona w roku 2007, bez wątpienia będzie to istotna zmiana dotychczasowych przepisów, w myśl których na wywóz zabytków zagranicę należy mieć stosowny, urzędowy dokument (pozwolenie lub zaświadczenie).

Bez względu na to czy nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zostanie przyjęta, czy nie, na pewno trzeba się skupić na szkoleniu służb celnych i Straży Granicznej z zakresu rozpoznawania zabytków. Szkoleniem takim powinno się również objąć służby konserwatorskie i muzealniki. Dla zdecydowanej większości przedstawicieli tych instytucji każdy stary przedmiot to zabytek, wymagający pozwolenia na wywóz. Mało osób pamięta, że ustawa

wprowadza takie pojęcie jak przedmiot o cechach zabytku nie będący zabytkiem. Skutkiem tego wśród zatrzymanych przez służby graniczne przedmiotów można znaleźć takie *zabytki*, jak: łuska, skorupa granatu, pocisk z karabinka, odważniki, stare żelazka itp. Są to doskonałe przykłady przedmiotów o cechach zabytków nie będących zabytkami. Przewidywany cykl szkoleń powinien zmienić podejście do oceny zatrzymywanych przedmiotów.

Poważnym problemem jest nielegalna penetracja stanowisk archeologicznych. Konferencja zorganizowana jesienią 2006 r. przez Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego potwierdziła, że stan zagrożenia zabytków archeologicznych należy uznać za poważny. Bardzo wyraźnie rysował się rozdźwięk pomiędzy archeologami a środowiskiem poszukiwaczy, penetrujących pola i lasy z wykrywaczami metalu, bez zgody właściwych wojewódzkich konserwatorów zabytków. Czy przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dotyczące prowadzenia poszukiwań z użyciem wykrywaczy metali, pozostaną martwymi przepisami, okaże się w najbliższym czasie.

Rok 2007 to również sprawdzian nowych przepisów dotyczących fałszerstwa dzieł sztuki. Wiadomo, że fałszerstwa o ile nawet nie występują, na dużą skalę (zdania co do tego są podzielone), to bez wątplenia są zjawiskiem niezwykle szkodliwym dla całego rynku sztuki. Czy uda się zastosować w praktyce przepisy karne dotyczące zwalczania fałszerstw? Na to pytanie również powinien przynieść odpowiedź najbliższy rok.

Tematów, nad którymi trzeba się zastanowić jest wiele. Wymienione wyżej zagadnienia wydają się być najbardziej istotnymi. Czy tak jest, już wkrótce pokaże życie, które jak wiadomo nie znosi próżni – na miejscu rozwiązanych problemów, pojawiają się wciąż nowe. ■